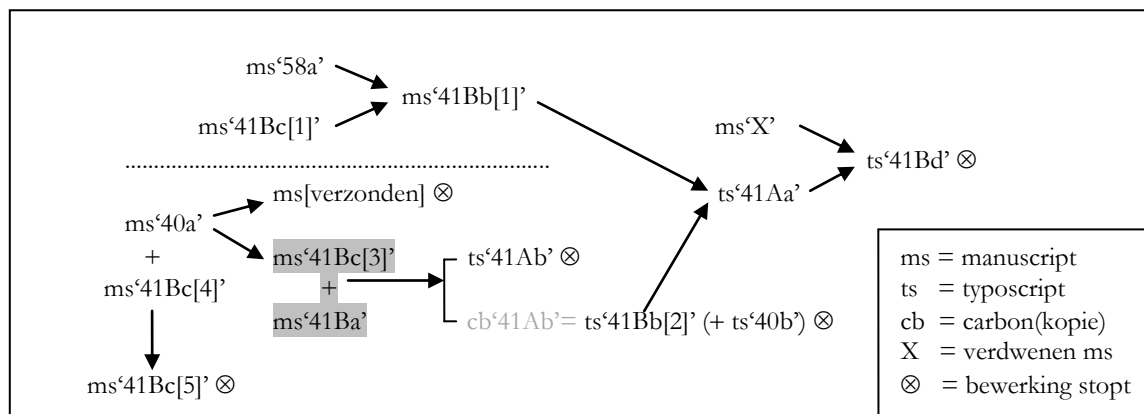

074 Plastic Art Shows the Evil of Oppression

Vooraf

Zie Digital Appendix: Comments - 072+ *Texts about oppression*.

In het volgende schema is de ontwikkeling van en het verband tussen de verwante Oppression-bronnen te zien. De geaccentueerde bronnen wordt op deze plaats gepresenteerd.

Bron

De tekst *Plastic Art Shows the Evil of Oppression* is voornamelijk ontstaan uit het manuscript '40a'. Aan dit manuscript heeft Mondriaan een nieuwe 'Introduction' toegevoegd; dit is in het Holtzman Deposit¹ gecodeerd als manuscript '41Ba'. De manuscripten '41Bc[3]' en '41Ba' vormen samen de tekst *Plastic Art Shows the Evil of Oppression*.

Twee bronnen vormen de basis voor de tekst *Plastic Art Shows the Evil of Oppression*.

De eerste bron - manuscript '41Bc[3]' - heeft geen titel en bestaat uit 17 vellen doorslagpapier en schrijfblokbladen²; sommige tweezijdig beschreven. De paginanummering (linksboven) begint bij '8' en eindigt bij '24'³. Mondriaan heeft de pagina's '8', '18', '19' '20' en '24' 'verlengd' door er een strook papier boven of onder aan te plakken. Van sommige andere pagina's is weer een gedeelte afgeknipt. Tot pagina 20 schrijft Mondriaan met pen, halverwege bladzijde 20 gaat hij drie bladzijden over op potlood en daarna weer pen. Het manuscript is niet ondertekend en niet gedateerd. Deze bron beschouwen we als authentiek, geautoriseerd en onvoltooid.

In manuscript '41Bc[3]' komen de volgende hoofdstukken voor:

- [geen hoofdstuktitel]⁴
- 3. The Art of the Past and Modern Art
- 4. Art and Life Need Freedom
- 5. Arts Real Content

Een vergelijking met manuscript '40a' (072 *Art Shows the Evil of Nazi and Soviet Oppressive Tendencies*) laat zien dat '41Bc[3]' in feite begint met het tweede hoofdstuk. Het eerste hoofdstuk 'Introductie' ontbreekt dus, evenals de titel van het tweede hoofdstuk. Verder komen de teksten van '40a' en '41Bc[3]' veel met elkaar overeen. Op grond van het feit dat veel correcties in '40a' zijn doorgevoerd in de lopende tekst van '41Bc[3]', is de conclusie dat '41Bc[3]' een volgende versie is van '40a' gerechtvaardigd.

De tweede bron - manuscript '41Ba' - is getiteld *Plastic Art Shows the Evil of Oppression*, onder het woord 'Evil' heeft Mondriaan het woord 'Causes' geschreven. Het manuscript bestaat uit 11

¹ Holtzman Deposit: Box 2, Folder 41B.

² Doorslagpapier: 25,4 x 20,3 cm (10 x 8 inch); schrijfblokbladen: 26,7 x 20,3 cm (10½ x 8 inch).

³ De eerste zeven pagina's zijn in het Holtzman Deposit ondergebracht bij '41Ba'.

⁴ De tekst komt overeen met het hoofdstuk: 'The Facts. Art Killed' in manuscript '40c'.

schrijfblokbladen⁵ aan één zijde beschreven. De eerste zeven bladen zijn rechtsboven genummerd van 1 t/m 7; de overige vier bladen bevatten losse toevoegingen. (Deze vier toevoegingen zijn later in de tekst van typoscript '41Ab' (075 *Oppression in art and life*) opgenomen.) De tekst is met pen geschreven en er zijn veel correcties aangebracht. Het manuscript is niet ondertekend en niet gedateerd. De bron beschouwen we als authentiek, geautoriseerd en onvoltooid.

Mondriaan heeft pagina 3 met een gedeelte van een ander schrijfblokblad 'verlengd'. Pagina 4 bestaat ook uit aan elkaar geplakte stroken van schrijfblokbladen. De tekst begint op de eerste pagina met 'Introduction' en eindigt halverwege pagina 7 met de titel en de eerste zin van een nieuw hoofdstuk: 'Great Facts of Oppression'.

Zoals eerder opgemerkt begint '41Bc[3]' met pagina 8 en eindigt '41Ba' met pagina 7. Het is mogelijk dat de zeven pagina's van '41Ba', de ontbrekende eerste zeven pagina's van '41Bc[3]' zijn. De enige twijfel over dit 'samenvoegen' van '41Ba' en '41Bc[3]' is de plaats van de paginanummering. Bij '41Ba' zijn de pagina's rechtsboven genummerd, en bij '41Bc[3]' linksboven. Overigens komt de 'Introduction' van manuscript '40a' niet overeen met de 'Introduction' van manuscript '41Ba'. De introductie van '41Ba' is - op een aantal zinnen na - een nieuwe tekst.

Ondanks deze wisselende paginanummering is besloten om '41Ba' en '41Bc[3]' als één leestekst te presenteren, omdat geen ander Oppression-manuscript is gevonden met genummerde pagina's van 1 t/m 7. Een doorslaggevend argument is echter, dat de introductie van de typoscripten '41Bb[2]' en '41Ab', die Mondriaan later heeft laten vervaardigen, vrijwel gelijk is aan de introductie van '41Ba'⁶. Hij heeft dus manuscript '41Ba' en '41Bc[3]' samengevoegd om het typoscript - waaruit de typoscripten '41Bb[2]' en '41Ab' zijn ontstaan - te laten maken; in het vervolg aangeduid als manuscript '41Ba+41Bc[3]'.

Basistekst en leestekst

Manuscript '41Ba+41Bc[3]' is de basis voor de gepresenteerde tekst. '41Ba' kent aan aantal pagina's met toevoegingen. Mondriaan heeft niet duidelijk aangegeven waar deze toevoegingen in de tekst geplaatst moeten worden. Aan de hand van het typoscript (doorslag '41Ab') is de plaats van de toevoegingen gevonden en in de leestekst opgenomen.

Beide manuscripten ('41Ba' en '41Bc[3]') zijn getranscribeerd, waarbij de correcties met behulp van diacritische tekens zijn aangegeven⁷. In de leestekst zijn de diacritische tekens opgelost en de correcties verwerkt. Het (bijzondere) hoofdlettergebruik in het manuscript is overgenomen in de leestekst.

Titel

Mondriaan heeft manuscript '41Ba' de titel gegeven: *Plastic Art Shows the Evil of Oppression*. Manuscript '41Bc[3]' heeft geen titel; '41Bc[3]' begint immers bij pagina 8.

Onder het woord 'Evil' in de titel van '41Ba' heeft Mondriaan nog het woord 'Causes' geschreven. Het is echter onduidelijk waar dit woord ingevoegd moet worden. De titel van de gepresenteerde tekst is: *Plastic Art Shows the Evil of Oppression*.

Datering en ondertekening

De manuscripten '41Ba' en '41Bc[3]' zijn niet ondertekend en niet gedateerd. Uit tekstvergelijking is gebleken dat Mondriaan eerst manuscript '40a' ([072] *Art Shows the Evil of Nazi and Soviet Oppressive Tendencies*) heeft geschreven en daarna de manuscripten '41Ba' en '41Bc[3]'. Het schrijven aan *Art Shows the Evil of Nazi and Soviet Oppressive Tendencies* is medio mei 1940 gestopt. Waarschijnlijk is Mondriaan in juni 1940 begonnen met de tekst *Plastic Art Shows the Evil of Oppression* en vermoedelijk is hij in juli 1940⁸ opgehouden met aan de tekst te schrijven.

Ontstaan en publicatie

De manuscripten '40a' en '41Ba+41Bc[3]' zijn vermoedelijk direct na elkaar ontstaan. De tekst *Plastic Art Shows the Evil of Oppression* ('41Ba+41Bc[3]') is - de 'Introduction' uitgezonderd - een volgende versie van *Art Shows the Evil of Nazi and Soviet Oppressive Tendencies* ('40a'). Dit is te zien aan de correcties in '40a' die in de lopende tekst van ('41Ba+41Bc[3]') zijn opgenomen.

⁵ Afmeting: 26,7 x 20,3 cm (10½ x 8 inch).

⁶ Zie Schema.

⁷ Digital Appendix: Basic Texts – 074-1 manuscript 41Ba; 074-2 manuscript 41Bc[3].

⁸ In juni 1940 woonde Mondriaan in Londen, 60 Parkhill Road.

Dat '41Ba+41Bc[3]' een overgeschreven en verbeterde versie is van '40a', blijkt ook uit een zin in een brief aan zijn vrienden Barbara Hepworth⁹ en Ben Nicholson¹⁰ (16 mei 1940). Mondriaan schrijft daarin: 'Happely my article was finished I am copying it but changing it a little sometimes that I have to copy it again before I can send it to you.' Volgens deze zinsnede heeft Mondriaan de tekst tweemaal gekopieerd en zou er dus nog een derde versie van de tekst moeten zijn. Deze derde versie is niet gevonden, ook niet in het archief van Barbara Hepworth¹¹.

De manuscripten '41Ba' en '41Bc[3]' laat hij uittypen; door wie is niet achterhaald. Hieruit ontstaat typoscript '41Ab' en een doorslag ('41Bb[2]+40b'). Typoscript '41Ab' is met de hand gedateerd: 'Dec. '40'¹². Het typoscript zal in Londen zijn getypt, maar in New York heeft Mondriaan het verder gecorrigeerd en ondertekend.

Mondriaan noemt de titel van de tekst *Plastic Art Shows the Evil of Oppression* niet in zijn brieven. De titel van de 'eerste' tekst - *Art Shows the Evil of Nazi and Soviet Oppressive Tendencies* - wordt wel genoemd¹³. Overigens wordt in een brief aan Nicholson (17 februari 1940) nog een andere titel genoemd: 'Art shows the Evil of Totalitarian Tendencies'.

Het manuscript '41Ba+41Bc[3]' is niet eerder gepubliceerd.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in *Plastic Art Shows the Evil of Oppression* besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'¹⁴. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *abstract*, abstract art, censorship, composing elements, *construction*, *constructive elements*, *culture of pure relationships*, decomposition of forms and colors, despotism, *destruction*, *determination*, *double action*, *dynamic movement in equilibrium*, egoism, *equilibrium*, *equivalent relations*, esthetical establishment of *complete life*, evil, *expression of life*, *expressive means*, *good and evil*, *great oppression*, *harmony*, *intuition*, *limited form*, modern art, *mutual equivalence*, *mutual relations*, nazi, *neutral forms*, *opposition of dimension*, *opposition of position*, *oppression*, *progress or decay*, *purified means of expression*, *reciproque action*, real jazz, *reduction of form and color*, *rhythm*, soviet, *truth*, *unity*.

Bijzondere woorden

Mondriaan gebruikt in *Plastic Art Shows the Evil of Oppression* het woord Romantism: 'peaceful, dreamy Romantism, the devote Religious conception?'. Dit woord is niet bekend in het Engels, waarschijnlijk bedoelt hij 'Romanticism'.

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

Veel correcties in *Art Shows the Evil of Nazi and Soviet Oppressive Tendencies* zijn doorgevoerd in de lopende tekst van *Plastic Art Shows the Evil of Oppression*. De conclusie kan niet anders zijn dan dat *Plastic Art Shows the Evil of Oppression* een volgende versie is van *Art Shows the Evil of Nazi and Soviet Oppressive Tendencies*. De schrijfperiode van *Art Shows the Evil of Nazi and Soviet Oppressive Tendencies* liep van februari tot medio mei 1940. We vermoeden dat *Plastic Art Shows the Evil of Oppression* in de maanden daarna – in juni en juli 1940 - is geschreven¹⁵. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1940 drie schilderijen vervaardigd: B296/B318-B298¹⁶. Hij zal tijdens de perioden van het schrijven aan *Art Shows the Evil of Nazi and Soviet Oppressive Tendencies* met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

⁹ Ben Nicholson (1894-1982), Engels kunstenaar.

¹⁰ Barbara Hepworth (1903-1975), Engels beeldhouwster (tweede echtgenote van Ben Nicholson).

¹¹ Tate Library and Archive, Tate Britain, London.

¹² Mondriaan woonde in december 1940 in New York (353 East 56th Street); begin oktober 1940 is hij in de Verenigde Staten aangekomen (bron: CRII: 173).

¹³ Zie Digital Appendix: Supplements 072+ *Texts about oppression*.

¹⁴ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

¹⁵ Op 23 september 1940 vertrekt Mondriaan naar New York. Als gevolg van bominslagen (9 september 1940) heeft hij in de maand september niet gewerkt. In de maand augustus 1940 heeft (waarschijnlijk) Barbara Hepworth de tekst overgetypt.

¹⁶ CRII: 402-403.